

Respect!

Respect! är en nutida dokumentärfilm om fyra tonårstjejer som orädda, men på vingliga ben tar ett kliv från nian till gymnasiet, från tonårskaoset på väg mot vuxenlivet. Filmregissören Susanna Edwards har under ett år följt Lollo, Vickan, Mica och Emilie. Resultatet har blivit en gripande och intensiv film om vänskap, livslust och förhoppningar. Men lika mycket en film om hur man kan känna sig vilsen och utsatt i ett hårdnande framgångsfixerat samhälle. Det handlar om att trots allt komma någon vart i livet. Om tonårstjejjers självbild och sökande efter identitet - de testar gränser, samtidigt som de värnar om sin stolthet, sin respekt.

Rekommenderad från åk 8

En filmhandledning av
Anna Söderberg

Filmens handling

Respect! är en dokumentärfilm som skildrar autentiska situationer i Lollo, Vickans, Micas och Emilies liv under ett år i stockholmsförorten Farsta. Filmen är inte berättad i en linjär, kronologisk ordning. Tjejjernas tillvaro speglas i många snabba klipp och ständigt nya miljöer och scener.

Lollo, Vickan, Mica och Emilie går i nian i samma klass. När vi möter dem för första gången är de spända och nervösa. Snart skall de få de preliminära intagningsbeskeden till gymnasiet. En känsla av lättnad blandas med förståmning när det står klart att Lollo, Mica och Emilie har kommit in på Globens restaurangskola, men att Vickans betyg inte riktigt räckt till. Lollo och Mica däremot är mycket glada. Kanske deras dröm om att ha en egen restaurang kan bli verklighet. Flera gånger i filmen återkommer vi till middagspartyn där Lollo och Mica bjuder Vickan och Emilie på olika maträttsexperiment. Till långt in på småtimmarna sitter de och pratar om något som till stor del upptar deras tankar – killar och sex.

När det är dags för utdelning av det definitiva antagningsbeskedet visar det

Lollo och Mica i sin skola i Farsta.

sig att poänggränsen har flyttats fram och att endast Emilie lyckades komma in på restaurangskolan. Lollo är ledsen och bråkar med sin pappa. Micas föräldrar kan först inte tro att hon inte kommit in, men de hoppas på möjligheten att tjejjerna kan komma in som reserver. Vickan och hennes mamma läser gång på gång slutbetyget, tills de ger upp. Hennes enda chans är att satsa på att få upp poängen så att hon kan söka in till gymnasiet senare.

På skolavslutning är tjejjerna klädda i sina tjugigaste klänningar och killarna bär finkostym. De dansar tryckare och är glada för att skolan är slut och att ett långt sommarlov börjar. Men det infinner sig också en stämning av vemod och en oro inför framtiden. Vickan som inte kom in på gymnasiet har en tuff tid framför sig.

Under sommarlovet arbetar Mica med att rensa blomrabatter åt det stora allmännyttiga bostadsföretaget. Hon och hennes kompisar åker ofta till Åland. Där hälsar hon på sin pojkvän.

Till hösten börjar Emilie på restaurangskolan. Hon trivs väldigt bra, så till den grad att hon har svårt att slita sig från lektionerna i matlagning. Hemma är situationen inte lika sorgfri. Emilies pappa skall flytta till sin flickvän i Spanien, det forna hemlandet. Hon är orolig för att de inte kommer att ses på mycket länge, att de skall tappa kontakten.

En dag får Mica och Lollo äntligen den glada nyheten att de till slut kommit in som reserver på restaurangskolan. När de väl börjat upptäcker tjejer-

na dock att kockyrket inte riktigt är som de tänkt sig. Mica är inte förtjust i att stycka kyckling och Lollo få kvällningar av fisklukten. En kväll åker de in till stan med Vickan för att dansa. På tunnelbanan talar Emilie och Lollo upprymt i mun på varandra om skolan, klasskompisarna och lärarna. Vickan deltar inte i samtalet, utan har blicken fastnaglad i golvet. Så småningom lämnar hon discot ensam.

Både Mica och Emilie har uppslitande erfarenheter under hösten. Micas pojkvän gör slut och hon tror att hon är gravid. Emilies pappas avresa till Spanien närmar sig. Nu ska de ta ett sista farväl och Emilie och hennes syster firar pappa på fars dag. Men Emilie gråter.

I filmens slutscen sitter tjejjerna samlade i en stor hörnssoffa. Lollo dansar och de andra klappar händerna i takten och sjunger "Go Lollo, Go Lollo". Mica vänder sig till Vickan och frågar "Vad ska du bli för nåt?" "Jag ska fan bli miljonär!", svarar hon. "Jamen, hallå. Lycka till!", utbrister Mica.

Dokumentärfilm

Under ett års tid följde dokumentärfilmaren Susanna Edwards Lollo, Vickan, Mica och Emilie med en kamera för att utforska deras tillvaro. Utifrån 80 timmar filmat material skapades sedan en timmes lång film och resultatet blev *Respect!*. Den gängse uppfattningen om en dokumentärfilm är att den skildrar faktiska befintliga händelser med verkliga personer, något oregisserat, något som bara "är" medan fiktionsfil-

men är påhittad. Men det är viktigt att hålla i minnet att all film skapas. Dokumentären liksom fiktionen är till syvende och sist en skildring och en skildring kan alltid göras på olika vis. Regissören väljer bilder som klippts ihop för att berätta något, kanske en idé som regissören vill förmedla. Hur man använder till exempel musik, ljudpålägg, ljussättning och färger påverkar också intrycket av den verklighet som dokumentärfilmen berättar om. I *Respect!* finns varken berättarröst eller intervjuer utan filmen är uppbyggd kring autentiska situationer och snabba scenbyten. Berättaren, filmaren, är inte så påtaglig men det finns ett berättarjag, ett subjekt som väljer och skapar. Det är ur filmregissören Susanna Edwards synvinkel vi får se tjejerna.

★ Diskutera efter filmvisningen vilka känslor filmen väckte till liv. Känner de igen sig i personer och situationer? Var det lätt att leva sig in i tjejernas liv och situation? Diskutera hurvida tjejer och killar upplever filmen olika. I så fall, vad skiljer deras upplevelser åt och vad förenar dem?

★ Diskutera på vilket sätt en dokumentärfilm skiljer sig från en fiktionsfilm? Vad görs synligt i *Respect!* som fiktionsfilmen inte kan synliggöra? Kan man göra en film som är sann? Skapas all film? Resonera kring filmarens/berättarens roll i filmprocessen. Vilket ansvar har en dokumentärfilmare? Hur har Lollo, Vickan, Mica och Emilie framställts i filmen? Vad tror eleverna händer med människor när de ställs inför en kamera eller som i *Respect!* i princip lever med ett filmteam under ett helt år? Sätt detta i relation till de dokumentärsäpor som idag dominerar Tv:s utbud. Vari ligger skillnaden mellan dokumentärfilmen *Respect!* och dokumentärsäporerna, till exempel *Expedition: Robinson*, *Baren* och *Big Brother*? Vad gör dokumentärsäpor så populära? Är de sannare än fiktionen, mer autentiska, mer på riktigt?

Vad ska du bli när du blir stor?

Respect! skildrar tjejernas uppbrott från nian och den ibland krokiga vägen till gymnasiet. I filmens början möter vi tjejerna i klassrummet där de med stor spänning tar emot de preliminära intagningsbeskeden till gymnasiet. "Kom du in? Hur många poäng fick du?" Frågorna surrar febrilt omkring i klassrummet. Glada utrop blandas med besvikelse. Enligt de preliminära beskeden kom Lollo, Mica och Emilie in på Globens restaurangskola. Däremot kom inte Vickan

in på gymnasiet. En lärare kommenterar det nedslående beskedet med: "Det finns så mycket kraft i er, men ni kanske inte direkt har använt det i skolarbetet."

Någon månad senare är det dags för utdelning av slutbetygen. Det råder åter igen en påtagligt nervös stämning i klassrummet. När Vickan tar emot sitt betyg är hon ganska modfärd. Hon har bara fått godkänt i 5 ämnen. På kvällen är det fest och Vickan blir full och kräks, men fortsätter att dricka. Hon packar sin väska till bristningsgränsen med flaskor och tillsammans med ett gäng tjejer åker hon in till stan där studenten firas. Med sina kompisar vinglar hon fram genom folkmassan och skriker okvädningsord. Plötsligt är hon ensam. Det är sent och regnet öser ner. Blöt och övergiven segnar hon ner på en parkbänk i försommarnatten.

★ Är man för ung för att välja vad man ska bli "när man blir stor" i nian? Hur påverkas man av betygshetsen? Hur formas vi av skolan? Vilka kunskaper premieras i skolan? Undersökningar om hur flickor och pojkar klarar skolan visar att flickorna är de stora vinnarna, deras betyg är oftast bättre. Diskutera hur eleverna upplever skolan. Är kraven från lärare olika på flickor och pojkar och behandlar lärare flickor och pojkar på olika sätt? Finns det en förväntan att flickor och pojkar ska vara och lära på ett visst sätt? Hur ska man vara och anpassa sig för att vara en bra elev i skolan? Är det tuffare för en tjej som inte klarar skolan?

Lollo kommer hem till sina föräldrar med det preliminära intagningsbeskedet till gymnasiet. Hon är glad över att hon med nöd och näppe kom in på Globens restaurangskola. Längst ut i soffan sitter pappan och muttrar, i andra änden klappar mamman katten. "Det är skönt i att jag kom in överhuvudtaget. Jag har i alla fall något att göra i tre år", säger hon. "Bre mackor på Globen i tre bast. Är det nån framtid det?" undrar pappan tjurigt. Lollo protesterar och menar att man inte bara brer smörgåsar. "Nej, visst ja. Pilla räkor." Mamman tittar upp och säger "Det ska nog bli bra ska du se".

★ Vilka förväntningar tror ni föräldrar har på sina barn? Hur skildras föräldrarnas förhoppningar på tjejerna i filmen? Är det bra om man känner press från föräldrar? Diskutera vilka förväntningar eleverna har på sig själva? Tjejerna i filmen har alla valt praktiska utbildningar. Hur kommer det sig? Vilken roll spelar ens bakgrund, det vill säga familj, sociala status etc., i yrkes- och utbildningsvalet? Vad tror eleverna kommer att påverka deras egna val av gymnasieprogram?

Filmen handlar om vilka framtidsutsikter och förhoppningar tjejerna har. Under filmens gång uttalar inte Vickan någon särskild dröm, men i filmens slutscen säger hon "Jag ska bli miljonär". Lollo är däremot en tjej med många planer. I filmens början talar hon och Mica ofta om att de vill öppna en egen restaurang. Men ganska snart efter det att Lollo börjat på restaurangskolan vantrivs hon. Hennes dröm om en restaurang är inte lika lockande längre. Istället vill hon satsa på att sjunga sina egna låtar. Hon berättar att hon egentligen ville gå musikprogrammet, men hennes pappa hindrade henne. Nu drömmer hon om att en dag bli rik och berömd och flytta till Kalifornien och bo i ett stort hus med sina dansare. Alldeles i slutet av filmen tränar hon inför en dansuppvisning och säger: "Jag tänkte jag skulle gå ut den där djävla skolan, så jag fick mina betyg. Men nå, det får man ju inte. Då ska man gå om tills man blir fyrtio, bara för att man bor i förort."

★ Resonera kring Vickans svar på vad hon ska bli när hon blir stor. Varför svarar Vickan på det sättet? Blir man lycklig om man blir miljonär? Om inte, vad är lycka i så fall? Diskutera vilka möjligheter tjejerna har att förverkliga sina drömmar. Lollo drömmer om rikedom och berömmelse. Finns det ett gruppträck som påverkar de förhoppningar man har inför framtiden? Vad är framgång i vårt samhälle? Hur skall man vara för att vara en lyckad människa? Vad tror ni eleverna Lollo menar när hon säger att hon inte fixar betygen för att hon bor i förort? Varför säger hon så?

Flicka - Pojke

Finns drömprinsen? Han som är den "rätta" killen för mig? Hur ska denna drömprins vara? På en tjejmiddag pratar tjejerna intensivt om killar och sex. Frågan som går runt bordet är om de är oskulder. Emilie säger att hon sparar sig för den "rätta" - "Jag är en fin tjej." Mica kommenterar att hon inte förstår Emilie. "Varför ska man inte få njuta av något som är skönt?"

Diskussionen om drömprinsen återkommer flera gånger i filmen. En kväll är Emilie ute tillsammans med sin syster och dansar. De sätter sig ner och pratar om hur en perfekt kille skall vara. Han skall vara mörk med mörka ögon och mörkt hår, mörka killar är snyggast och helst skall han ha fina kläder också, tycker Emilie. När systemen frågar om han skall ha ett snällt, fint hjärta fnissar de båda två. Det är inte nödvändigt att han har mycket pengar, men de är överens om att det inte direkt skadar. De ser på varandra och fnissar igen.

Av andra scener i filmen förstår vi att tjejerna även har bittra erfarenheter av killar och att alla inte alls bara ser på det motsatta könet i ett rosenkimmer. Mica berättar om pojkvännen från Åland som gjort slut. "Det spelar ingen roll om jag hittar världens gulligaste kille. Det är ingen som har sagt något elakt om honom. Han är alltså snäll rakt igenom, men ändå efter ett tag, så behandlar han mig som skit."

★ Fundera på vad drömmen om den "rätta" killen har för betydelsen för tjejerna i filmen. Varför är den så viktig? Vad händer när denna föreställning krockar med verkligheten? Diskutera varifrån föreställningen om drömprinsen kommer. Vilken bild förmedlas i medierna? Ta till exempel upp hollywoodfilmen, reklamen, tidningar, musikvideor, men även litteratur och teaterpjäser. Och omvänt – hur framställs och förmedlas bilden av den perfekta kvinnan? Vilka önskningar har killar och drömtjejen? Har deras föreställningar samma källa? Fortsätt diskussion med att fundera kring hur killarna i *Respect!* framställs.

I *Respect!* finns det flera scener där tjejerna förbereder sig för sina nattliga strapatser på jakt efter det stora äventyret. Vi åker med dem i tunnelbanan när de sminkar sig på väg in till dansstället i stan. På platakackor dansar tjejerna bort natten utstyrda i vågade kreaturer. Framför allt provar Lollo under filmens gång olika stilar som oftast väcker beundran hos killarna. Tonåren är en tid när frågor kring identitet är brännande aktuella. Det är tryggt att använda de yttre attribut som erbjuder en tydlig och accepterad könstillhörighet. Att vara kvinna är att vara paketerad som kvinna, den kvinna som vår kultur valt att definiera som kvinnlig.

★ Lär man sig att vara "kvinna" och "man"? Är kvinnlighet och manlighet något som skapas? Tycker eleverna att en tjej respektive kille ska vara eller ska se ut på något visst sätt eller ska ägna sig åt något speciellt? Diskutera vad Emilie menar med att vara en "fin" tjej. Finns det en bild av att tjejer är fina om de sparar sig medan det omvända gäller för killar? Mica har ingen förståelse för Emilies påstående. Hon tycker att tjejer ska bejaka sin sexualitet. Hur är det för killar och tjejer som bejakar sin sexualitet? Finns det några givna roller för tjejer och killar? Kan man bryta mot dessa osynliga regler av vad som är konventionellt kvinnligt och manligt? Vad riskerar man i så fall?

Det finns en scen i filmen som sticker ut, som kallar på betraktarens uppmärksamhet,

främst beroende på att den är filmad i nästan enbart närbilder på Micas ansikte. Mica står utanför ungdomsmottagningen och är påtagligt nervös. Idag skall hon få svar på om hon är gravid. Killen som kanske skall bli pappa har gjort slut och det gör inte situationen lättare för henne. Under några minuter famlar hon upp i ovisshet. Hon pratar med gynekologen om hur ett barn skulle påverka hennes liv. "Han sa att vi skulle kunna skaffa lägenhet och sådär och vi pratade om vad barnet skulle heta, men det är ju slut." När beskedet om att det var falskt alarm slutligen kommer lyser hon upp och andas ut. I nästa scen är Mica hemma igen. Hon tar fram hammare och spik. I handen har hon en tavla som föreställer ett gråtande barn. Med beslutsamhet spikar hon upp tavlan.

★ Resonera kring dessa två scener. Vad symboliserar det gråtande barnet? Vilka önskningar har Mica när det gäller att bli mamma? Diskutera vad mammavollen innebär generellt, men i synnerhet för en tonårstjej. Som mamma är du behövd och du blir bekräftad - är det något som en ung tjej som Mica kan längta efter? Är det så att flickor väldigt tidigt förbereds i sin blivande roll som moder? I så fall, på vilket sätt sker det? Förbereds pojkar på ett liknande sätt för pappavollen eller några andra roller?

"I vårt lilla Farsta"

Filmens första bild är en närbild på Lollo. Hon är välsminkad och upplädd. Samtidigt som hon äter glass berättar hon om en tidningsartikel som ger en dystert bild av Farsta. Det är en ganska typisk beskrivning av förorten som ett problemområde med gängbildning, tunga droger, alkoholmissbruk, misshandel och bilstölder. "I vårt lilla Farsta", säger hon. "Jag tycker det har börjat lugna ner sig, fan."

När Farsta byggdes i slutet av 50-talet var det en mönsterförort som alla talade om och många ville flytta till. Farsta var en så kallad ABC förort där det skulle finnas Arbete, Bostad och Centrum. Eftersom man inte fick fram tillräckligt med arbetstillfällen uppstod problem i området. Liksom många andra förorter blev Farsta så småningom en sovstad.

★ Hur påverkar beskrivningen av Farsta direkt i filmens inledning vår uppfattning och vår förväntan på filmen och tjejernas liv? Varför har regissören valt denna inledning? Hur påverkar mediernas skrivningar om förorten människors liv och känsla av trygghet i förorten? Hur brukar olika bostadsområden presenteras i media: innerstan, förorten, landsbygden? Hur är det att leva och växa upp i förort-

ten enligt filmens skildring? Hur stämmer det med elevernas erfarenheter? Vad säger *Respect!* om hur vi formas av vår sociala miljö? Hur påverkas de val vi gör i livet och de drömmar vi bär på av våra föräldrars jobb, arbetslöshet, ekonomiska förhållanden, idéer och värderingar om livet? Vilka möjligheter har vi att forma våra liv? Hade filmen varit annorlunda om den skildrat fyra tjejer från till exempel Djursholm utanför Stockholm, Hovås utanför Göteborg eller Bellevue utanför Malmö? Vilka förutsättningar, vilka drömmar och vilka framtidsperspektiv hade präglat dessa tjejers liv?

Respekt – för vad?

Det kan vara meningsfullt att diskutera filmens titel *Respect!* Med titeln vill regissören givetvis sända ut vissa signaler. Det kan syfta på respekt för tjejer i allmänhet och Lollo, Vickan, Mica och Emilie i synnerhet. Men det kan även representera en hållning till livet och att respekt är viktigt även inför sig själv. ★ Varför heter filmen *Respect!*? Låt eleverna skriva om respekt. Vad innebär respekt? Är respekt viktigt? Finns det olika sorters respekt? Hur visar man respekt? Hur förtjänar man respekt? Hur förlorar man respekt?

Läs mer

Lena Andersson har skrivit en bok "Var det så bra?", Stockholm 2000, som på många sätt kompletterar filmen *Respect!* och som också den handlar om ett gäng tjejer från förorten.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Sverige 2000

Idé & regi: Susanna Edwards

Foto: Ewa Cederstam & Manne Lindvall

Klippning: Åsa Mossberg

Kompositör: Peter Adolfsson

MEDVERKANDE

Louise Gille, Victoria Jaernet, Emelie Landeberger & Micaela Pettersson mfl.

TEKNISKA UPPGIFTER

Format: 1.1:66

Ljud: Stereo

Längd: 58 min.

Censur Från 7 år

Premiär: 1 november 2000

DISTRIBUTION

FilmCentrum, Box 2068, 103 12 Stockholm, Tel: 08-23 27 50.

Till filmen finns en kul hemsida: www.drilling.se/respect

